

บทคัดย่อ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดสุรามีหลากหลายวิถีชีวิตนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้บุคคลเกิดการดื่มสุราจนติดได้ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมที่มีการศึกษาข้อมูลโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในขณะเดียวกัน โดยมีลักษณะการวิจัยแบบสามเส้าเพื่อศึกษาวิถีชีวิตก่อนติดสุราของผู้เป็นโรคติดสุราในเขต 8 จังหวัดล้านนา (ภาคเหนือตอนบน) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลได้จากการสุ่มตามสะดวกจำนวนผู้ให้ข้อมูลขึ้นอยู่กับความอึดตัวของข้อมูล ได้แก่ผู้ที่เข้ารับการรักษาระยะแรกและได้รับการวินิจฉัยครั้งแรกเป็นโรคติดสุรา จำนวน 30 คน ญาติผู้ที่เป็นโรคติดสุรา จำนวน 30 คน และสมาชิกในชุมชนของผู้ที่เป็นโรคติดสุรา จำนวน 30 คน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตรยามาเน่ได้กลุ่มตัวอย่างมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ได้แก่ผู้ที่เข้ารับการรักษาระยะแรกและได้รับการวินิจฉัยครั้งแรกว่าเป็นโรคติดสุรา จำนวน 304 คน ญาติผู้ที่เป็นโรคติดสุรา จำนวน 304 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) เครื่องมือของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับผู้เป็นโรคติดสุรา ญาติของผู้ที่เป็นโรคติดสุรา และสมาชิกในชุมชนของผู้ที่เป็นโรคติดสุรา และแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับวิถีชีวิตก่อนติดสุรา 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามวิถีชีวิตก่อนการติดสุราสำหรับผู้ที่เป็นโรคติดสุรา ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลแบบสอบถามลักษณะนิสัยก่อนติดสุราแบบสอบถามแบบแผนการดำเนินชีวิตก่อนติดสุรา และการดำเนินชีวิตตามระเบียบทางสังคมก่อนการติดสุราการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ผังรูปแบบวิถีชีวิตโดยการนำผลการวิจัยจากทั้งสองวิธีมาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ร่วมกัน โดยใช้ลักษณะการวิจัยแบบสามเส้าให้ได้ข้อมูลจากวิธีวิจัยทั้งสองประเภทมาเสริมกันเพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า

1. ลักษณะนิสัยก่อนติดสุราของผู้ที่เป็นโรคติดสุราจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบลักษณะนิสัยแบบมุ่มมั่น (55.3%) แบบไตร่ตรองด้วยเหตุและผล (35.9%) แบบโกรธ (10.2%) แบบวิตกกังวล (4.3%) แบบลุ่มหลง (1.3%)

2. แบบแผนการดำเนินชีวิตก่อนติดสุราได้แก่

2.1 แบบแผนการดำเนินชีวิตประจำวันก่อนติดสุราสามารถอธิบายใน 4 ด้าน ได้

ดังนี้

2.1.1 ด้านการดูแลสุขภาพทั่วไปพบว่าผู้ติดสุราจะมีแบบแผนการดำเนินชีวิตประจำวันก่อนการติดสุรา โดยมีการปฏิบัติเป็นประจำในเรื่องการไม่สนใจตนเองหันไปใช้สารเสพติดไม่ออกกำลังกาย ไม่สนใจสุขภาพ แต่มักเป็นผู้ที่ดูแลสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลดี และรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

2.1.2 ด้านการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นพบว่าก่อนการติดสุราของผู้ติดสุราจะพูดคุยกับบุคคลในครอบครัว กับเพื่อนร่วมงาน และสมาชิกในชุมชนเป็นประจำ แต่อย่างไรก็ตามพบว่าก่อนการติดสุราของผู้ติดสุราจะไม่มีกิจกรรมกับชุมชน ไม่ช่วยเมื่อผู้อื่นมีปัญหา และขัดแย้งกับครอบครัว

2.1.3 ด้านการจัดการกับปัญหาในชีวิตพบว่าก่อนการติดสุราของผู้ติดสุราจะพยายามแก้ปัญหาเอง ใช้สารเสพติดคลายทุกข์ หนีปัญหา ไม่หาความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา และมองสิ่งรอบตัวในทางลบ

2.1.4 ด้านการแสวงหาความสุขในชีวิตพบว่าก่อนการติดสุราของผู้ติดสุราจะไม่ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ไม่ใช้หลักคิดทางศาสนาช่วยคลายทุกข์ และไม่มีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

2.2 แบบแผนการดำเนินชีวิตตามระเบียบทางสังคมก่อนติดสุราสามารถอธิบายใน 7 ด้าน ได้ดังนี้

2.2.1 การดำเนินชีวิตตามวิถีชาวบ้าน (folk way) พบว่าก่อนการติดสุราของผู้ติดสุราจะปฏิบัติตามประเพณีที่ทำเป็นครั้งคราว ไม่เชื่อกฎแห่งกรรมแต่เลี้ยงผี และใช้เวทย์มนต์คาถาจัดการความทุกข์

2.2.2 การดำเนินชีวิตตามจารีต (mores) พบว่าก่อนการติดสุราของผู้ติดสุราจะทำตัวเข้ากับชาวบ้าน ที่ตนอาศัยอยู่ ทำตามประเพณี เลี้ยงผี ไหว้ผีบรรพบุรุษ

2.2.3 การดำเนินชีวิตตามกฎหมาย (laws) พบว่าก่อนการติดสุราของผู้ติดสุราจะมีประวัติดูตามคดียุติตามกฎหมายเรื่อง ฝ่าฝืนกฎจราจร ทะเลาะวิวาท และใช้สารเสพติด

2.2.4 การดำเนินชีวิตตามบทบาทและสถานภาพ (roles and status) พบว่าก่อนการติดสุราของผู้ติดสุราจะมีประวัติประกอบอาชีพสุจริต และทำประโยชน์ให้สังคม

2.2.5 การดำเนินชีวิตตามค่านิยมของชาวล้านนา (Lanna values) พบว่า ก่อนติดสุรา ผู้ติดสุราใช้ชีวิตแบบสบาย ชอบร่วมงานสนุกรื่นเริง แสดงออกถึงกิริยาหน้าตาของตนเอง (กลัวเสียหน้า)

2.2.6 การดำเนินชีวิตตามการขัดเกลาปลูกฝังในสังคม (socialization) พบว่าก่อนการติดสุราของผู้ติดสุราจะได้รับการปลูกฝังทางบวกน้อย โดยเฉพาะการแนะนำให้เป็นคนดีมีศีลธรรม แนะนำให้ช่วยเหลือผู้อื่น แนะนำให้หลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด แนะนำให้แสวงหาความรู้ แนะนำให้ประหยัดคอดออม แต่ได้รับการปลูกฝังให้ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและสังคมไม่ยอมรับในเรื่องการใช้สารเสพติด การเล่นเกมพนันและการลักขโมย

2.2.7 การดำเนินชีวิตตามการควบคุมทางสังคมพบว่าการติดสุราของผู้ติดสุราจะได้รับการติเตียนจากครอบครัว และการถูกติเตียนจากสังคม

3. ปัจจัยชีวิตก่อนติดสุราของผู้ติดสุรา ปัจจัยชีวิตก่อนติดสุราของผู้ติดสุราประกอบด้วยลักษณะนิสัยก่อนติดสุราของผู้ที่เป็นโรคติดสุรา แบบแผนการดำเนินชีวิตประจำวันก่อนการติดสุรา แบบแผนการดำเนินชีวิตตามระเบียบทางสังคม ได้แก่ การดำเนินชีวิตตามวิถีชาวบ้าน (folk way) การดำเนินชีวิตตามจารีต (mores) การดำเนินชีวิตตามกฎหมาย (laws) การดำเนินชีวิตตามบทบาทและสถานภาพ (roles and status) การดำเนินชีวิตตามค่านิยมของชาวล้านนา (Lanna values) การดำเนินชีวิตตามการขัดเกลาปลูกฝังในสังคม (socialization) การดำเนินชีวิตตามการควบคุมในสังคม (social control)

ผลการวิจัยสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเข้าใจวิถีชีวิตของผู้ติดสุราก่อนการติดสุราและช่วยให้บุคลากรทีมสุขภาพเกิดความตระหนักในการป้องกันการติดสุรา นำไปสู่แนวทางในการลดนักติดสุราหน้าใหม่ต่อไป